

Міністерство освіти і науки України

ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти»

Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди

Бердянський державний педагогічний університет

Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського

Волинський національний університет імені Лесі Українки

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка

Рівненський державний гуманітарний університет

ДОШКІЛЬНА ОСВІТА В СУЧАСНОМУ ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРИ: АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ, ДОСВІД, ІННОВАЦІЇ

матеріали доповідей III Всеукраїнської науково-практичної конференції

м. Харків, 23 квітня 2026 р.

(електронне видання)

Харків – 2026

Міністерство освіти і науки України

ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти»

Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди

Бердянський державний педагогічний університет

Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського

Волинський національний університет імені Лесі Українки

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка

Рівненський державний гуманітарний університет

**ДОШКІЛЬНА ОСВІТА В СУЧАСНОМУ ОСВІТНЬОМУ
ПРОСТОРІ: АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ, ДОСВІД, ІННОВАЦІЇ**

матеріали доповідей III Всеукраїнської науково-практичної конференції

м. Харків, 23 квітня 2026 р.

(електронне видання)

Головний редактор:

БОЙЧУК Юрій – доктор педагогічних наук, професор, академік НАПН України, ректор ХНПУ імені Г.С. Сковороди.

Редакційна колегія:

Бережна С. В. – доктор філософських наук, професор, проректор з наукової, інноваційної і міжнародної діяльності, ХНПУ імені Г.С. Сковороди

Танько Т. П. – декан факультету дошкільної освіти, доктор педагогічних наук, професор, ХНПУ імені Г.С. Сковороди

Разуменко І. В. – завідувач відділу аспірантури і докторантури, кандидат філологічних наук, професор, ХНПУ імені Г.С. Сковороди

Семенов О. С. – завідувач кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти, доктор педагогічних наук, професор, Волинський національний університет імені Лесі Українки

Галаманжук Л. Л. – завідувач кафедри теорії та методик дошкільної освіти, доктор педагогічних наук, професор, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

Кривошея Т. М. – завідувачка кафедри дошкільної освіти, кандидатка педагогічних наук, доцентка, доцентка кафедри дошкільної освіти, Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського

Тарарак Н. Г. – завідувач кафедри теорії, технологій і методик дошкільної освіти, доктор педагогічних наук, професор, ХНПУ імені Г.С. Сковороди

Малихіна О. Є. – відповідальний секретар оргкомітету, канд. психологічних наук доцент кафедри психологічної і педагогічної антропології ХНПУ імені Г.С. Сковороди.

Д 71 Дошкільна освіта в сучасному освітньому просторі: актуальні проблеми, досвід, інновації : матеріали доп. III Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Харків, 23 квіт. 2026 р.) [електронне видання] / Харків. нац. пед. ун-т ім. Г.С. Сковороди ; редкол.: Ю.Д. Бойчук (голов.ред.) та ін. Харків : ХНПУ ім. Г. С. Сковороди, 2026. 253 с.

*Рекомендовано редакційно-видавничою радою
Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди
(протокол № 5 від 20.05.2026 р.)*

Збірник містить тези III Всеукраїнської науково-практичної конференції, метою якої було обговорення актуальних проблем дошкільної освіти, обмін досвідом і науковими розробками, презентування інноваційних технологій освітньої діяльності ЗДО, які можуть привернути увагу широкого кола фахівців.

Зміст

Секція «Психолого-педагогічна наука про розвиток та виховання дитини-дошкільника»

Алаєва Д. Організація різновікової взаємодії дітей дошкільного віку у грі: педагогічний аспект соціалізації.....	7
Глітко А., Давидова М. Використання української народної ляльки-мотанки як засобу розвитку творчої уяви дітей дошкільного віку	10
Головко Д. Сутність поняття «культура творчого мислення» старших дошкільників	14
Довгаль Г. Поняття екологічної культури старших дошкільників та її структура	18
Донченко О. Питання організації естетичного виховання дітей у клубах Харківщини на початку ХХ ст.	21
Дьоміна Ю. Гра як чинник емоційно-ціннісного розвитку дітей старшого дошкільного віку	25
Завгородня Д., Косенко Д. Виклики сучасної дошкільної освіти в умовах воєнного стану в Україні	28
Іванова В. Педагогічне партнерство у питаннях сенсорного розвитку дитини як умова забезпечення якості дошкільної освіти	32
Ковтун А., Гнесь А. Забезпечення рухової активності дітей дошкільного віку в умовах обмеженого простору.....	37
Лихацька Т. Сутність і педагогічний потенціал української народної іграшки у морально-естетичному вихованні дітей старшого дошкільного віку....	41
Макобрей Є. Організаційно-педагогічні умови управління якістю освіти в закладі дошкільної освіти	44
Михайленко А. Емоційна стійкість дошкільників як психолого-педагогічна проблема.....	49
Палагнюк А. Від егоїзму до тепла в серці: чому повчальні історії вчать дітей бути щасливими.....	53
Панова А. Психолого-педагогічні засади арт-супроводу особистісного розвитку дитини в умовах сучасних викликів	56
Подлесна І. Інновації в освітньому середовищі закладу дошкільної освіти: простір для розвитку дитини.....	60
Проскурня О. Сутність поняття «культура взаємодії з природою» у старших дошкільників	63
Рубан А., Давидова М. Формування емоційного інтелекту як пріоритет дошкільної освіти	66
Рукавиця В. Формування мистецько-творчої компетентності дітей дошкільного віку засобом ліплення	70
Семеляк В. Психологічна підтримка та ментальне здоров'я дітей дошкільного віку в кризових умовах	74

Танько Т. Концепція національного дитячого садка у педагогічній спадщині Софії Русової.....	78
Харченко Н. Вплив народних іграшок на формування сенсорно-пізнавальної компетентності дітей ріннього віку.....	84
Чернєцова Н. Педагогічні можливості ігрових технологій у попередженні негативних проявів поведінки дітей дошкільного віку.....	88
<i>Секція «Інноваційні програми, методики, технології освітньої діяльності ЗДО»</i>	
Безрук М. Використання нетрадиційних технік малювання у формуванні художньо-естетичного досвіду дошкільників.....	95
Букір А., Давидова М. Українська народна іграшка: традиції, що виховують майбутнє.....	101
Єлфімова А. Сторітелінг як метод активізації творчої діяльності дошкільників у процесі конструювання з паперу.....	104
Іванова М. Використання STEM-технологій як засобу розвитку пізнавальної активності дітей дошкільного віку.....	108
Листопад О., Листопад Н. Проектна діяльність у системі дошкільної освіти Фінляндії як засіб розвитку творчого мислення дітей.....	111
Мезенцева Т. Інтеграція мовленнєвої та музично-ритмічної діяльності як засіб навчання англійської мови дітей старшого дошкільного віку.....	117
Остроушко І. Духовно-моральне виховання дітей дошкільного віку засобами авторської казки в сучасних умовах.....	121
Пілюгін Є. Використання арт-педагогічних технологій для стабілізації емоційного стану дошкільників в умовах війни.....	125
Тур О. Інноваційні методи стимулювання креативності та критичного мислення у дітей старшого дошкільного віку.....	129
Шукшина Л. Педагогічна спадщина В.О. Сухомлинського в практиці роботи вчителя-логопеда ЗДО.....	135
<i>Секція «Здоров'язбережувальні освітні технології в дошкільній освіті»</i>	
Іншакова І. Здоров'язбережувальні технології для дітей дошкільного віку в умовах воєнного стану.....	141
Мардарова І., Гуданич Н. Інноваційні здоров'язбережувальні практики в дошкільній освіті Європейського Союзу: досвід та перспективи для України.....	145
Рожковська І. Рухливі ігри як засіб цілісного розвитку і зміцнення здоров'я дітей дошкільного віку.....	151
Стрелец О. Педагогічні інструменти формування здорового способу життя дітей дошкільного віку в умовах ЗДО.....	156
Ткачук В. Розвиток особистісної компетентності дошкільників у сфері психічного і фізичного здоров'я та безпеки.....	160

ПРОЄКТНА ДІЯЛЬНІСТЬ У СИСТЕМІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ ФІНЛЯНДІЇ ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ ТВОРЧОГО МИСЛЕННЯ ДІТЕЙ

Олексій ЛИСТОПАД

доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри дошкільної педагогіки,
Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського», м. Одеса

Наталя ЛИСТОПАД

кандидат педагогічних наук, викладач дошкільних дисциплін,
Комунальний заклад «Одеський педагогічний фаховий коледж», м. Одеса

Сучасний етап розвитку освіти характеризується переорієнтацією з переважного передавання знань, умінь і навичок на формування ключових компетентностей особистості, необхідних для успішної самореалізації в умовах динамічних соціальних, технологічних та культурних змін. Серед таких компетентностей провідне місце посідає творче мислення як інтегрована здатність особистості до продукування оригінальних ідей, гнучкого реагування на нові ситуації та знаходження нестандартних способів розв'язання проблем [2]. Особливої значущості означена проблема набуває у сфері дошкільної освіти, оскільки саме в дошкільному віці відбувається інтенсивний розвиток пізнавальних процесів, емоційно-ціннісної сфери та формується потреба дитини у самовираженні [3]. В означений період закладаються основи креативності, уяви, ініціативності та відкритості до нового досвіду [4].

У контексті євроінтеграційних процесів та модернізації національної системи освіти актуальним є вивчення й адаптація ефективних європейських освітніх практик. Система дошкільної освіти Фінляндії визнана однією з найуспішніших у Європі завдяки дитиноцентрованому підходу, орієнтації на добробут дитини, інтеграції гри, навчання та творчої діяльності [1]. Однією з ключових інноваційних технологій, що активно застосовується у фінських закладах дошкільної освіти, є проєктна діяльність, яка створює сприятливі умови для розвитку творчого мислення дітей.

У цьому аспекті варто взяти до уваги, що проєктна діяльність у

дошкільній педагогіці розглядається як форма організації освітнього процесу, що передбачає активну пізнавальну, дослідницьку та творчу діяльність дітей, спрямовану на розв'язання практично значущих для них завдань. Вона ґрунтується на ідеях конструктивізму, компетентнісного та діяльнісного підходів, відповідно до яких дитина виступає активним суб'єктом власного розвитку. Творче мислення в дошкільному віці проявляється у здатності дитини до фантазування, висування оригінальних ідей, гнучкості мислення, вміння знаходити нестандартні способи розв'язання проблем [5]. Саме проєктна діяльність створює умови для розвитку цих якостей, оскільки передбачає свободу вибору, співпрацю, експериментування та інтеграцію різних видів діяльності.

Можна з упевненістю сказати, що фінська система дошкільної освіти ґрунтується на принципах рівності, інклюзивності, дитиноцентрованості та високого рівня довіри до професійної автономії педагога. Принцип рівності реалізується через забезпечення однакових освітніх можливостей для всіх дітей незалежно від соціального статусу сім'ї, мовного середовища чи індивідуальних освітніх потреб. Інклюзивний підхід передбачає спільне навчання дітей з різними можливостями розвитку, що створює умови для формування толерантності, емпатії та соціальної взаємодії в процесі спільної діяльності.

Результати дослідження підтверджують справедливість твердження, що освітній процес у фінських закладах дошкільної освіти організовується з урахуванням індивідуальних потреб, інтересів і темпу розвитку кожної дитини. Зокрема, педагог спостерігає за освітніми запитами дітей та на їх основі коригує зміст і тривалість проєктної діяльності. Наприклад, якщо група виявляє підвищений інтерес до природних явищ, проєкт може бути спрямований на дослідження сезонних змін, життя рослин або тварин, поєднуючи елементи природничої освіти, образотворчої діяльності та мовленнєвого розвитку.

Доведено, що важливим концептуальним підґрунтям фінської дошкільної освіти є *phenomenon-based learning* (навчання на основі явищ), що передбачає

міждисциплінарний підхід та інтеграцію різних освітніх галузей навколо значущої для дітей теми. Так, у межах проекту «Транспорт» діти не лише знайомляться з видами транспорту, а й конструюють власні моделі, створюють тематичні малюнки, розігрують сюжетно-рольові ігри, обговорюють правила безпеки та спостерігають за рухом транспорту в реальному середовищі.

У цьому контексті проектна діяльність виступає основним інструментом реалізації освітніх цілей і розвитку творчого потенціалу дітей. У фінських закладах дошкільної освіти вона реалізується через довготривалі або короткотривалі проекти, тематика яких визначається насамперед інтересами самих дітей (природа, мистецтво, соціальне середовище, культура, техніка тощо). Діти беруть активну участь у плануванні проекту, висловлюють власні ідеї та припущення, формулюють запитання, проводять спостереження й елементарні експерименти, що сприяє розвитку допитливості, уяви та здатності до творчого пошуку.

Наприклад, у межах мистецького проекту діти можуть досліджувати різні художні техніки, експериментувати з матеріалами, створювати спільні творчі роботи та презентувати результати своєї діяльності одноліткам і батькам. Соціальні проекти спрямовані на вивчення найближчого оточення дитини (родина, дитячий садок, громада), що сприяє розвитку комунікативних навичок, емоційної креативності та соціальної відповідальності. Отже, проектна діяльність у фінській дошкільній освіті забезпечує природне поєднання навчання, гри та творчості, створюючи сприятливі умови для всебічного розвитку творчого мислення дітей дошкільного віку.

Не можна не зважати на те, що у процесі проектної діяльності педагог у фінських закладах дошкільної освіти виконує роль фасилітатора, наставника та партнера дитини, створюючи сприятливі умови для її самостійної, ініціативної та творчої активності. Така позиція педагога передбачає відмову від директивного стилю навчання та орієнтацію на підтримку дитячих ідей, запитань і ініціатив. Педагог не нав'язує готові рішення, а стимулює дітей до пошуку власних способів розв'язання завдань, заохочує експериментування,

обговорення та рефлексію результатів діяльності.

Фасилітативна роль педагога сприяє розвитку уяви та фантазії дітей, оскільки в процесі проєктної діяльності діти дошкільного віку мають можливість вільно інтерпретувати запропоновану тему, створювати власні образи та сюжети. Наприклад, під час проєкту, присвяченого природі, діти можуть вигадувати історії про тварин, моделювати природні явища з підручних матеріалів або створювати колективні художні композиції, що відображають їхнє бачення навколишнього світу. Гнучкість мислення формується через постійне зіткнення з відкритими запитаннями та проблемними ситуаціями, які не мають єдиного правильного розв'язання. Так, у межах проєкту «Будуємо місто» діти разом із педагогом обговорюють, які споруди потрібні для комфортного життя, пропонують різні варіанти їх розміщення, змінюють початкові ідеї відповідно до нових умов або пропозицій однолітків.

Здатність до співпраці та комунікації розвивається в процесі групової проєктної роботи, де діти вчаться домовлятися, розподіляти ролі, слухати думки інших і аргументовано висловлювати власну позицію. Наприклад, під час створення спільної інсталяції або театралізованої постановки кожна дитина виконує певну роль, а успіх проєкту залежить від узгоджених дій усіх учасників. Педагог у цьому випадку підтримує конструктивний діалог, допомагає розв'язувати конфліктні ситуації та формує позитивний соціально-емоційний клімат у групі. Уміння презентувати власні ідеї та результати діяльності формується через регулярне обговорення проміжних і підсумкових результатів проєкту. Діти представляють свої роботи одноліткам, батькам або іншим групам, розповідають про задум, процес створення та отримані результати. Наприклад, наприкінці проєкту «Мій район» діти можуть демонструвати макети, малюнки чи цифрові презентації, пояснюючи, чому саме так вони уявляють навколишній простір.

Проєктна діяльність у фінських закладах дошкільної освіти органічно поєднується з ігровими, мистецькими, дослідницькими та цифровими технологіями. Ігрові методи забезпечують природну мотивацію та емоційну

залученість дітей, мистецькі – сприяють самовираженню через різні види творчості, дослідницькі – формують навички спостереження й експериментування, а цифрові технології використовуються як інструмент фіксації результатів, створення простих мультимедійних продуктів або пошуку інформації. Таке інтегроване поєднання підсилює вплив проєктної діяльності на розвиток творчого мислення дітей дошкільного віку і забезпечує цілісність освітнього процесу.

Досвід Фінляндії є надзвичайно цінним для вдосконалення системи дошкільної освіти України в умовах реалізації Базового компонента дошкільної освіти (2021) та Державного стандарту дошкільної освіти (2025), які орієнтують освітній процес на дитиноцентрованість, компетентнісний підхід та забезпечення гармонійного розвитку особистості дитини. Фінська модель дошкільної освіти демонструє ефективні механізми інтеграції навчання, гри та творчої діяльності, що цілком узгоджується з сучасними пріоритетами розвитку української дошкільної освіти.

Впровадження проєктної діяльності в закладах дошкільної освіти України потребує створення відповідних педагогічних умов. Передусім ідеться про цілеспрямовану підготовку педагогічних кадрів до використання проєктних технологій, що передбачає формування у вихователів здатності працювати в ролі фасилітатора, планувати міждисциплінарні проєкти, здійснювати педагогічне спостереження та оцінювати індивідуальний поступ кожної дитини. Важливим є також включення питань проєктної діяльності до програм підвищення кваліфікації педагогів і методичного супроводу закладів дошкільної освіти. Не менш значущою умовою є розвиток освітнього середовища, орієнтованого на творчість і самостійну діяльність дітей. Йдеться про створення гнучкого, відкритого простору, що стимулює дослідницьку та проєктну активність дітей дошкільного віку, забезпечує доступ до різноманітних матеріалів, ігрових, мистецьких і цифрових ресурсів.

Водночас адаптація фінського досвіду в українських закладах дошкільної освіти має здійснюватися з урахуванням національних освітніх традицій,

культурних особливостей і чинних нормативно-правових засад. Проєктна діяльність повинна бути інтегрована в освітній процес відповідно до вимог Базового компонента дошкільної освіти (2021) та Державного стандарту дошкільної освіти (2025), забезпечуючи наступність між дошкільною та початковою освітою. Таким чином, осмислене використання фінського досвіду з урахуванням українського контексту може стати дієвим чинником підвищення якості дошкільної освіти та розвитку творчого потенціалу дітей дошкільного віку.

Література:

1. Котун К. В. Педагогічна освіта Фінляндії у контексті європейського виміру: метод. рек. Київ : Вид. Ін-ту обдарованої дитини, 2014. 60 с.
2. Листопад О. Творчі прояви дітей раннього віку. *Вісник Інституту розвитку дитини. Серія : Філософія, педагогіка, психологія : Збірник наукових праць*. Київ, 2011. Вип. 17. С. 59–64.
3. Листопад О. А Педагогічний супровід розвитку творчих здібностей старших дошкільників засобами педагогіки творчості. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 16. Творча особистість учителя: проблеми теорія і практика: збірник наукових праць / Ред. кол.: Н. В. Гузій (відп. ред.)*. Вип 15 (25). Київ: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2012. С. 196–200.
4. Листопад О. А. Феномен творчості: мотивація творчої діяльності та особистісні риси творців. *Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини*. Умань: ПП Жовтий, 2011. Ч.3. С. 136–146.
5. Формування творчої особистості у дітей старшого дошкільного віку в різних видах діяльності : монографія / О. С. Трифонова, Т. М. Степанова, Т. А. Лісовська та ін. / За заг. ред. д. пед. н., проф. О. С. Трифонові. 2-ге вид., випр. Миколаїв, 2021. 248 с.

Наукове видання

**Дошкільна освіта в сучасному освітньому просторі: актуальні проблеми,
досвід, інновації**

Матеріали доповідей учасників III Всеукраїнської
науково-практичної конференції

м. Харків, 23 квітня 2026 року

(електронне видання)

Відповідальний за випуск

Танько Тетяна Петрівна

Художній редактор, комп'ютерна верстка, коректор

Малихіна О.Є.

**Тези подано в авторській редакції, відповідальність за дотримання вимог академічної
добросесності несе автор/автори**

Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди
вул. Алчевських, 29, м. Харків, 61002